

**Archiwum
Żydowskiego Instytutu Historycznego
im. Emanuela Ringelbluma**

**Akta
Gminy Wyznaniowej Żydowskiej
w Żychlinie
[1918] 1929-1931**

Sygn. 111

[elektroniczna wersja katalogu kartkowego]

mgr Agnieszka Reszka

Warszawa 2013

Wstęp

Na początku XVIII wieku zaczęli osiedlać się tutaj pierwsi Żydzi. W 1766 roku powstała gmina żydowska. W 1780 roku wybudowano drewnianą synagogę. W 1827 roku, żyło w Żychlinie 782 Żydów, stanowiąc 61% ogółu mieszkańców. W 1857 roku, w mieście, żyło 1.062 Żydów, stanowiąc 66% ogółu mieszkańców. W 1880 roku wybudowano kamienną synagogę. W drugiej połowie XIX wieku w Żychlinie rozwinął się ruch chasydzki, skupiony wokół cadyka z Góry Kalwarii. Istniały tu dwie synagogi i szkoła żydowska. W 1897 roku, żyło w mieście 2.268 Żydów, stanowiąc 47% ogółu mieszkańców.

W okresie międzywojennym, w 1921 roku, żyło w Żychlinie 2.701 Żydów, stanowiąc 40% ogółu mieszkańców.

Podczas II wojny światowej, we wrześniu 1939 roku Żychlin zajęły wojska niemieckie. W kwietniu 1940 roku Niemcy aresztowali wszystkich żydowskich intelektualistów i wywieźli ich do obozów koncentracyjnych. W lipcu 1940 roku Niemcy utworzyli w Żychlinie getto, w którym zgromadzili ponad 4 tys. Żydów. Od głodu i chorób w getcie zmarło około 800 osób. W lutym 1942 roku niemiecka policja zabiła 100 Żydów na ulicach getta. W marcu 1942 roku Niemcy przeprowadzili akcję likwidacji getta, wywożąc ponad 3 tys. Żydów do Krośniewic, a następnie do ośrodka zagłady w Chełmnie nad Nerem.

1. *Umlage Liste zur Deckung des Etats der Jüdischen Gemeinde Żychlin.* Wykaz wpłaconych zaliczek na poczet budżetu przez członków Gminy Żydowskiej w Żychlinie za okres 01.01.1918 r. do 30.06.1918. *Indeks do zrobienia.* 1918, rkps, j. niem., poszyt, s. 13

stan zły, konieczna konserwacja

2. *Zahlungsliste zur Deckung der Kurkosten für Unbemittelte durch die Jüdische Gemeinde in Żychlin.* Wykaz wpłat na pokrycie kosztów leczenia ubogich Gminy Żydowskiej w Żychlinie. *Indeks do zrobienia.* bd, rkps, j. niem., poszyt, s. 12

stan zły, konieczna konserwacja

3. Wezwania do zapłaty składki gminnej za rok 1929 Zarządu Gminy Żydowskiej w Żychlinie. Jeden bloczek od nr 1 do nr 79, drugi bloczek od nr 295. 1929, druk, rkps, pol., poszyt (2), s. 164 + 10 (puste formularze)

4. Książka płatników składki gminnej Zarządu Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Żychlinie za lata 1929-1930. 1929-1930, rkps, j. pol., zeszyt, s. 278

stan zły, konieczna konserwacja

5. Książka płaćnikóu skłaćki gminnej Zarządu Gminy Wyznaniowej Żyduuskiej w Żychlinie za rok 1930.

1928-1931, rkps, j. pol., zeszyt, s. 182

stan zły, konieczna konserwacja

6. Książka płaćnikóu skłaćki gminnej Zarządu Gminy Wyznaniowej Żyduuskiej w Żychlinie za rok 1931. Fragment.

1931, rkps, j. pol., zeszyt, s. 36

stan zły, konieczna konserwacja

7. Wykazy członkóu Gminy Żyduuskiej w Żychlinie. bd, rkps, j. żyduuski, luźne, s. 19

stan zły, konieczna konserwacja

8. Wykazy członkóu Gminy Żyduuskiej w Żychlinie. bd, rkps, j. żyduuski, luźne, s. 3